

NEKOLIKO NAPOMENA O UPOTREBI INFINITIVA PERFEKTA BEZ MODALNOG GLAGOLA U SUVREMENOM ENGLLESKOM JEZIKU

0.1. Dok se o konstrukcijama *modalni glagol + infinitiv perfekta* mogu naći potrebne obavijesti u nizu lako pristupačnih publikacija (usp. Kalogjera 1970, Leech 1971, Palmer 1965), gramatički priručnici engleskog jezika koji su u širokoj upotrebi, uz vrlo rijetke izuzetke (npr. Scheurweghs 1959, Thomson i Martinet 1969), sadržavaju tek pokoju uzgrednu napomenu (usp. Long 1961, Schibsbye 1965, Zandvoort 1957) o konstrukcijama s infinitivom perfekta bez modalnog glagola. O tim konstrukcijama ne mogu se, isto tako, naći širi podaci ni u najnovijem opsežnom opisu (v. Quirk *et al.* 1972) gramatičkog ustrojstva suvremenog engleskog jezika, a ni djela koja su isključivo posvećena opisu engleskog glagolskog sustava (npr. Joos 1964, Palmer 1965) ne poklanjaju im značajniju pažnju.

0.2. Iako konstrukcije s infinitivom perfekta bez modalnog glagola nemaju neku istaknutiju ulogu u cjelokupnom funkcioniranju engleskog jezičnog sustava, one u različitim svojim vidovima znače takvu osobitost engleskog jezika koja izvornom govorniku hrvatskog ili srpskog jezika zadaje prilično teškoće, pa se u našim uvjetima javlja nešto izraženija potreba ga se o tim konstrukcijama pruži malo više pojedinosti. Ove napomene su stoga u neku ruku pokušaj da se na jednom mjestu okupe najvažniji podaci o konstrukcijama s infinitivom perfekta bez modalnog glagola i da se time, bar unekoliko, doprinese njihovu cjelovitijem i potpunijem sagledavanju.

0.3. Izlaganje se temelji na primjerima¹ koji su zabilježeni u djelima suvremene umjetničke proze, u znanstvenim tekstovima, u jeziku dnevne štampe, radija i televizije, a gdjekad su uzeti i primjeri iz gramatičke literature navedene u popisu na kraju članka. Radi preglednijeg i sustavnijeg izlaganja konstrukcije s infinitivom perfekta² bez modalnog glagola razmotrit ćemo redom po slijedećim skupinama: 1. glagol + infinitiv perfekta, 2. imenica + infinitiv perfekta, 3. pridjev + infinitiv perfekta i 4. infinitiv perfekta u samostalnoj upotrebi.

1. Konstrukcije *glagol + infinitiv perfekta*,³ o kojima će prvo biti riječi, mogu se svrstati u tri podskupine: glagol u aktivu + infinitiv perfekta, glagol u pasivu + infinitiv perfekta i glagol + objekt + infinitiv perfekta. Takva podjela, naravno, ni u kojem slučaju ne implicira da se pojedini glagol isključivo upotrebljava samo u jednoj od navedenih konstrukcija, iako valja

¹ Radi lakšeg citiranja u nekim izvornim rečenicama izvršene su sitnije preinake i izostavljeni su nerelevantni dijelovi, a zbog brojnosti i raznolikosti izvora u članku nije posebno označeno odakle pojedini primjer potječe.

² Infinitiv perfekta razmatra se općenito, bez posebnog osvrta na moguću unutrašnju opreku između netrajnih i trajnih oblika, s jedne strane, i aktivnih i pasivnih oblika, s druge strane.

³ Zbog modalnog značenja i pripadnosti glagola *be* širem sustavu pomoćnih glagola, konstrukcija *was/were + infinitiv perfekta* u ovom se članku ne razmatra. Također nije uzeta u obzir ni upotreba infinitiva perfekta poslije glagola *like* kojem redovito prethodi modalni glagol *should* ili *would*.

naglasiti da upotreba istog glagola u dvije konstrukcije nije česta, a upotreba u sve tri konstrukcije jedva da je zabilježena.

1.1.1. Od glagola koje srećemo u konstrukciji *glagol u aktivu + infinitiv perfekta* daleko najčešći su *appear* (1) i *seem* (2). U takvoj upotrebi ta dva glagola su praktički istoznačna i međusobno su zamjenjiva, ali se glagol *seem*, bar tako naš materijal pokazuje, znatno češće javlja. Svojim značenjem oni kazuju da se zaključak o ostvarenosti infinitivske radnje⁴ donosi na osnovi takvih pokazatelja koji ne dopuštaju da se o ispunjenosti te radnje govori kao o potpuno sigurnoj i nepobitnoj činjenici.

1. He himself, however, *appears* [seems] to have been reasonably happy a good part of the time.
2. We *seemed* [appeared] to have lost, temporarily, that telepathic thread of communication.

Konstrukcije s infinitivom perfekta (3.a) redovito je moguće preoblikovati u istoiznačne⁵ finitne konstrukcije s anticipativnim *it* (3.b), tako da one predstavljaju stilističke varijante na sintaktičkoj razini.

3. a) Their voyage *appears to have been timed* to bring them to the area of maximum danger during darkness.
- b) It appears that their voyage *was timed* to bring them to the area of maximum danger during darkness.

Pri preoblikovanju konstrukcija s infinitivom perfekta u odgovarajuće finitne klauze s veznikom *that*,⁶ infinitiv perfekta može, zavisno od jezičnog ili situacijskog konteksta, semantički korespondirati preteritu (3.b), prezent-perfektu (4.b) ili pluskvamperfektu (5.b), što znači da se značenjska opreka između perfekatskih i nepperfekatskih glagolskih oblika u njemu potire (v. Leech 1971: 92—93) i da glagolska vremena i vremenske oznake ne ograničavaju mogućnost njegove upotrebe, kao što je to npr. slučaj pri upotrebi prezent-perfekta.

4. a) He *seems to have read* every word that has been written by or about O'Neill.
- b) It seems that he *has read* every word that has been written by or about O'Neill.
5. a) Even the curate *appeared to have forgotten* our extraordinary evening conversation about television.
- b) It appeared that even the curate *had forgotten* our extraordinary evening conversation about television.

⁴ Za razliku od običnog infinitiva koji, zavisno od jezičnog i situacijskog konteksta, može izražavati istovremenost, prijevremenost i poslijevremenost u odnosu prema radnji iskazanoj određenim glagolskim oblikom, infinitiv perfekta eksplicitno izražava prijevremenost, pa, prema tome, svojim oblikom redovito upućuje na prošlost. Poslije nekih glagola, međutim, infinitiv perfekta može izražavati i buduću radnju (usp. 1.1.5. i 1.2.4.).

⁵ Termin *istoznačan* upotrebljava se u ovom članku u užem smislu, da označi da su u pojedinoj jezičnoj strukturi sačuvani svi osnovni logičko-semantički odnosi koji se mogu identificirati na dubinskoj razini, pri čemu se zanemaruju oni elementi značenja koji se očituju na stilističko-pragmatskoj razini jezika.

⁶ Veznik *that* u ovakvim i sličnim klauzama obično se može izostaviti, no to izostavljanje ima različitu čestoću u pojedinim podvrstama *that*-klauza i uvijek tovanje je takvim činiteljima kao što su vrsta teksta, gramatička funkcija zavisne klauze, osobine upravnog glagola i sl. O tom prilično složenom pitanju izostavljanja vezničkog *that* i njegovim implikacijama usp. Jespersen 1909—1949: III, 32—38 i Quirk et al. 1972: 734—735.

Glagolima *appear* i *seem* s infinitivom perfekta može također prethoditi i egzistencijalno *there* (6.a), a preoblikovanje u odgovarajuću finitnu konstrukciju s anticipativnim *it* (6.b) i u ovom slučaju je moguće.

6. a) Otherwise *there seems* [appears] to have been no sticking point in the cordial preliminary talks.
- b) Otherwise *it seems* [appears] that there has been no sticking point in the cordial preliminary talks.

1.1.2. Infinitiv perfekta, doduše prilično rijetko, upotrebljava se i poslije glagola *happen* (7.a) i *turn out* (8). Svojim značenjem ti glagoli konstatiraju izvršenost infinitivske radnje kao gotovu činjenicu i u tom pogledu ne ostavljaju nikakve dvojbe. Isto kao i kod glagola *appear* i *seem*, u oba slučaja namjesto infinitiva perfekta moguće je upotrijebiti istoznačnu finitnu konstrukciju (7.b) s anticipativnim *it*.

7. a) I *happen to have been bailed*, and there's no law which says I can't spend my time where I like.
 - b) It happens that I have been bailed, and there's no law which says I can't spend my time where I like.
8. Nobody present *turns out to have experienced* this dilemma.

1.1.3. Infinitiv perfekta također se sreće i s glagolima *claim* (9.a), *pretend* (10) i *rejoice* (11). U sva tri slučaja infinitiv perfekta može se preoblikovati u odgovarajuće konstrukcije s određenim glagolskim oblikom (9.b), no kod ovih glagola anticipativno *it* se ne javlja, već gramatički subjekt ostaje nepromijenjen.

9. a) He *claimed to have rewritten* the last page of »A Farewell to Arms« thirty-nine times.
 - b) He claimed that he had rewritten the last page of »A Farewell to Arms« thirty-nine times.
10. He *was pretending to have forgotten* he still had his hand on the open door.
11. I *rejoice to have finished* it so soon.

Glagolom *claim*, koji se također upotrebljava i u konstrukciji *glagol u pasivu + infinitiv perfekta* (1.2.1.), izriče se subjektova tvrdnja da je radnja označena infinitivom perfekta zaista izvršena, glagol *pretend* izražava da se subjekt iz nekog osobnog razloga svjesno pretvara da je tobože doživio ostvarenje infinitivske radnje, dok se glagolom *rejoice* izražava subjektovo zadovoljstvo zbog toga što se sadržaj infinitiva perfekta ostvario, pa se tako konstrukcija *rejoice + infinitiv perfekta* značenjski približava onim konstrukcijama u kojima se infinitiv perfekta upotrebljava u kombinaciji s pridjevima koji iskazuju različita duševna raspoloženja (3.1.1.).

1.1.4. Prema nekim gramatičarima (v. npr. Zandvoort 1957: 63), preteritom glagola *expect*, *hope* (12.a), *intend*, *mean* (13), *think* i *want* u kombinaciji s infinitivom perfekta⁷ izriče se da se željena ili namjeravana radnja nije u prošlosti ostvarila, no upotreba infinitiva perfekta s preteritom tih glagola, na što je već s pravom ukazano (Gordon i Krilova 1973: 64), gotovo se uopće ne sreće u suvremenom engleskom jeziku. Umjesto kon-

⁷ U tu skupinu također se ubraja i glagol *suppose*, no kako se on obično javlja u pasivnom obliku, to se podaci o njemu daju na drugom mjestu (1.2.2.).

strukcija s infinitivom perfekta mogu se upotrijebiti istoznačne konstrukcije s pluskvamperfektom i običnim infinitivom (12.b), koje se smatraju stilistički prihvatljivim (usp. Hornby 1954: 104).

12. a) I *hoped to have seen* you before now.
b) I *had hoped to see* you before now.
13. We *meant to have stayed* there a week.

1.1.5. Poslije prezenta glagola *expect* (14.a), *hope* (15), *want* (16.a) i vjerojatno još nekih (usp. Palmer 1965: 160—161), za koje u našem materijalu nemamo potvrđene primjere, infinitiv perfekta obično ne označava prošlu, nego buduću radnju, što bi trebalo da se ostvari do određenog trenutka u budućnosti, koji je redovito formalno izražen. Značenje takvog infinitiva, stoga, istovjetno je sa značenjem budućeg perfekta, pa je preoblika u zavisne rečenice s budućim perfektom moguća kod glagola *expect*⁸ (14.b) i *hope*, dok to s glagolom *want* (16.b), iz dobro poznatih razloga, nije slučaj.

14. a) I *expect to have finished* by the end of June.
b) I expect that I *shall have finished* by the end of June.
15. I *hope to have finished* by June.
16. a) I *want to have finished* it soon.
b)*I want that I *shall have finished* it soon.

To, dakako, ni u kojem slučaju ne znači da poslije prezentskog oblika svakog od tih glagola infinitiv perfekta mora obvezatno označavati buduću radnju. Tako za glagol *hope* (17), recimo, imamo potvrđen primjer u kojem infinitiv perfekta označava prošlu radnju, koja se, prema subjektovoj procjeni, u zadovoljavajućoj mjeri ostvarila, a sličan primjer mogao bi se vjerojatno potencijalno realizirati i s glagolom *expect*.

17. I *hope, however, to have provided* a solid basis for such comparative study.

1.2. Postoji također i oveća skupina glagola koji se razlikuju od onih u 1.1. po tome što se s infinitivom perfekta javljaju u pasivnom obliku. Po svojim značenjskim svojstvima, shvaćajući dane semantičke odrednice u najširem smislu, oni se okvirno mogu svrstati u glagole *tvrđenja*, glagole *spoznavanja* i glagole *osvjedočenosti*.

1.2.1. Najvažniji glagoli *tvrđenja* poslije čijeg pasivnog oblika, obično prezenta ili preterita, možemo upotrijebiti infinitiv perfekta jesu *allege* (18.a), *claim*⁹ (19), *declare* (20), *report* (21), *rumour* (22), *say* (23) i *state* (24). Infinitiv perfekta s tim glagolima najčešće srećemo u jeziku izvještaja, u štampi, na radiju i na televiziji, gdje se takve konstrukcije s infinitivom perfekta u najmanju ruku upotrebljavaju ravnopravno¹⁰ s istoznačnim finit-

⁸ Infinitiv perfekta može također izražavati buduću radnju i poslije pasivnog prezenta glagola *expect* (1.2.4.), a ovaj glagol upotrebljava se još i u konstrukciji *glagol + objekt + infinitiv perfekta* (1.3.1.).

⁹ Glagol *claim* upotrebljava se također i u konstrukciji *glagol u aktivu + infinitiv perfekta* (1.1.3.).

¹⁰ Thomson i Martinet (1969: 149) dapače navode da se poslije glagola u pasivu infinitivske konstrukcije upotrebljavaju češće od konstrukcija s određenim glagolskim oblikom.

nim konstrukcijama s anticipativnim *it*, u koje se, kao što je to učinjeno u primjeru (18.b), redovito mogu preoblikovati. Te konstrukcije mahom označavaju da se radnja iskazana infinitivom perfekta uzima kao izvršena, ali samo u onoj mjeri u kojoj se možemo pouzdati u nečiju izjavu, tvrdnju ili izvještaj.

18. a) *He was alleged to have had an affair with a 20-year-old girl student.*
b) *It was alleged that he had had an affair with a 20-year-old girl student.*
19. *Three planes are claimed to have been shot down.*
20. *He was declared to have incurred every punishment which the school provided for evildoers.*
21. *The plane is reported to have caught fire.*
22. *During that fortnight, several of the minister's colleagues were rumoured to have gone to dinner at St. James' Court.*
23. *McIntosh was said to have done no work since leaving Glasgow.*
24. *He is stated to have kept the miniature for two years in the hope that the theft would be forgotten.*

1.2.2. Glagoli *spoznavanja* koji se upotrebljavaju s infinitivom perfekta također semantički pokazuju da se infinitivska radnja ne sagledava kao u potpunosti sigurno izvršena, već kao nešto što se po nečijem shvaćanju, znanju, uvjerenju ili pretpostavljanju dogodilo. Isto i kao i kod glagola tvrdjenja, infinitiv perfekta s glagolima *spoznavanja* pretežno se upotrebljava u jeziku različitih izvještaja koji se prenose putem sredstava javnog komuniciranja. Najvažniji glagoli koji spadaju u taj semantički podrazred jesu *assume* (25.a), *believe* (26), *consider*¹¹ (27), *fear*¹² (28), *judge* (29), *know* (30), *presume* (31), *repute* (32), *suppose* (33), *think* (34) i *understand* (35). Kao u primjeru (25.b), kod svih spomenutih glagola¹³ moguća je preoblika u isto značne finitne konstrukcije s anticipativnim *it*.

25. a) *In the first two cases the event is assumed to have taken place already.*
b) *In the first two cases it is assumed that the event has taken place already.*
26. *He is believed to have left Britain 10 days before the murder.*
27. *The Public Prosecutor's office will institute proceedings if a particular text can be considered to have infringed some article of the Constitution.*
28. *More than twenty people are feared to have been killed in the accident.*
29. *Such attempts can be judged to have been only partially successful.*
30. *Poe produced more than sixty stories and is known to have authored 48 poems.*
31. *The outpost is presumed to have been overrun.*
32. *His share of the wealth was reputed to have made him one of the world's richest men.*

¹¹ Glagoli *assume*, *believe* i *consider* upotrebljavaju se i u konstrukciji *glagol + objekt + infinitiv perfekta* (1.3.1.), a glagol *consider*, skupa s glagolom *think*, još i u konstrukciji koju bismo mogli nazvati *glagol + objekt + objekatska dopuna + infinitiv perfekta* (1.3.2.).

¹² U značenju »to suspect or conclude regretfully«.

¹³ Na ovom mjestu možda nije naodmet dodati da neki od glagola koji su spomenuti u ovom i prethodnim odjeljcima imaju i prijedloge izvedene od iste osnove koji im u većoj ili manjoj mjeri semantički korespondiraju. Takvi su glagoli *appear* (apparently), *seem* (seemingly), *allege* (allegedly), *presume* (presumably), *report* (reportedly), *repute* (reputedly) i *suppose* (supposedly). Za podatke o semantičkim vezama između pojedinih glagolskih i prijedloških konstrukcija v. Greenbaum 1969.

33. He is supposed to have arrived at the following bit of reasoning...
34. Many of the victims are thought to have been tourists.
35. He is understood to have begun consultations with politicians.

Treba, međutim, istaknuti da konstrukcija *suppose* + infinitiv perfekta nema samo značenje pretpostavke da se u prošlosti nešto dogodilo (33), već također može označavati da se nešto po nečijem mišljenju trebalo dogoditi, ali se zapravo nije dogodilo (36), pa po tom značenju *suppose* pripada glagolima koji se spominju u 1.1.4.

36. As a matter of fact, I was supposed to have gone fishing that morning.

1.2.3. Od glagola *osvjedočenosti* koji se upotrebljavaju s infinitivom perfekta možemo spomenuti *find* (37.a), *show* (38) i *prove*¹⁴ (39), mada oni vjerojatno nisu jedini. Oni semantički ne izražavaju nikakvu sumnju u ostvarenost infinitivske radnje, već se ona prikazuje kao očigledna ili dokazana činjenica. I kod tih glagola umjesto konstrukcija s infinitivom perfekta moguće je također upotrijebiti istoznačne finitne konstrukcije (37.b) s anticipativnim *it*.

37. a) She was found to have stolen the ring.
b) It was found that she had stolen the ring.
38. The warnings are now shown to have been fully justified.
39. The bullet is proved to have been fired from the same weapon.

1.2.4. Infinitiv perfekta kojim se označava buduća radnja (1.1.5.) nalazimo također i poslije pasivnog oblika prezenta glagola *expect* (40.a), a mogućnost preoblikovanja u istoznačnu zavisnu klauzu s budućim perfektom (40.b), isto kao i kod aktivne konstrukcije, postoji i u ovom slučaju.

40. a) By then, production is expected to have risen by at least five per cent.
b) By then, it is expected that production will have risen by at least five per cent.

1.3. Neki glagoli nabrojani u 1.1. i 1.2. mogu se također upotrijebiti u aktivnom obliku poslije kojeg slijedi objekt praćen infinitivom perfekta. Konstrukcija je poznata pod imenom *akuzativ s infinitivom*¹⁵ i veoma je česta s običnim infinitivom, dok se upotreba infinitiva perfekta u takvim slučajevima može smatrati izuzetnom.

1.3.1. Po svemu sudeći, objekt s infinitivom perfekta najčešće se sreće poslije glagola *believe* (41.a), ali ga također povremeno nalazimo i poslije glagola *assume* (42), *consider* (43), *expect* (44), *prove*¹⁶ (45), *show* (46) i vjerojatno još nekih, koji u našem materijalu nisu zabilježeni. Kod glagola

¹⁴ Glagol *prove* javlja se također i u konstrukciji *glagol + objekt + infinitiv perfekta* (1.3.1.).

¹⁵ Za podatke o toj konstrukciji i njenu odnosu prema finitnom glagolskom obliku v. Zandvoort 1957: 14—18.

¹⁶ Glagoli *assume*, *believe*, *consider* i *prove* upotrebljavaju se još u konstrukciji *glagol u pasivu + infinitiv perfekta* (1.2.2. i 1.2.3.), a glagol *expect* u konstrukciji *glagol u aktivu + infinitiv perfekta*, koja služi za izricanje neostvarene prošle radnje (1.1.4.) i za izricanje buduće radnje (1.1.5.), kao i u konstrukciji *glagol u pasivu + infinitiv perfekta*, koja također služi za izricanje buduće radnje (1.2.4.).

poslije kojih se osim akuzativa s infinitivom upotrebljava još i zavisna klauza, transformacija objekta s infinitivom perfekta u finitnu konstrukciju moguća je (41.b), što je slučaj u svim našim primjerima.

41. a) *I believe John to have hurt himself.*
b) *I believe that John has hurt himself.*
42. *In an »expressive« passage, one assumes the writer to have written to please himself rather than anyone else.*
43. *»The Daily Telegraph« considers the talks not to have been successful.*
44. *I didn't expect the child to have taken it from you.*
45. *This proves him to have been wrong.*
46. *These letters show him to have been a most lovable character.*

1.3.2. S glagolima *consider* (47) i *think* (48) ponekad se također nalaze i konstrukcije u kojima se infinitiv perfekta javlja poslije objekatske dopune koja je predstavljena imenicom ili pridjevom.

47. *I consider myself especially privileged to have taught applied linguistics courses in five summer institutes in the United States.*
48. *I had to make the best of things and thought it a piece of good luck to have found it.*

2. Osim konstrukcija u kojima nalazimo infinitiv perfekta poslije prezenta i preterita različitih glagola, infinitiv perfekta može se upotrijebiti i poslije nekih predikativnih imenica.

2.1. Konstrukcije *imenica + infinitiv perfekta* prilično se rijetko sreću u suvremenom engleskom jeziku. U svim našim primjerima (49—53) u pitanju je predikativna imenica, ispred koje je upotrijebljen glagol *be*. U takvim slučajevima umjesto infinitivne konstrukcije obično je moguće upotrijebiti zavisnu klauzu (49.b), a u nekim od navedenih rečenica (51—53), osim toga, bio bi sasvim dovoljan i obični infinitiv i zapravo je daleko prošireniji, tako da se u pojedinim primjerima isti semantički sadržaj može prenijeti na dva ili više načina (52.a, b, c).

49. a) *But it was a satisfaction, at any rate, to have done the job.*
b) *But it was a satisfaction, at any rate, that I had done the job.*
50. *It was madness ever to have joined the medical school at all.*
51. *It was no small thing to have scored a success like this.*
52. a) *This is the first election to have been won by the Communists.*
b) *This is the first election to be won by the Communists.*
c) *This is the first election that has been won by the Communists.*
53. *Lawrence is perhaps the only great English writer to have been born into the industrial working class.*

3. Upotreba infinitiva perfekta moguća je i poslije većeg broja predikativnih pridjeva koji se upotrebljavaju s običnim infinitivom, uključivši i one koji su porijeklom participi.

3.1.1. Infinitiv perfekta nalazimo poslije brojnije skupine pridjeva koji se javljaju s osobnim subjektom i označavaju kakvo njegovo raspoloženje. Takva upotreba infinitiva perfekta utvrđena je poslije pridjeva *delighted* (54.a), *glad* (55), *happy* (56), *lucky* (57), *pleased* (58), *proud* (59), *sorry* (60) i *thankful* (61). Kao što je pokazano u primjeru (54.b), poslije ovakvih pridjeva infi-

nitiv perfekta redovito je moguće preoblikovati u istoznačnu finitnu konstrukciju s istim subjektom u glavnoj i zavisnoj klauzi. K tome još treba dodati da između pridjeva i infinitivske radnje obično postoji ustaljena uzročno-posljedična veza: ostvarenje infinitivske radnje, naime, uzrokuje u subjektu javljanje raspoloženja iskazanog pridjevom, pa je u takvim slučajevima infinitiv perfekta značenjski veoma blizak uzročnoj klauzi (54.c).

54. a) I am *delighted to have succeeded*.
 b) I am *delighted that I have succeeded*.
 c) I am *delighted because I have succeeded*.
55. I am *glad to have met you*.
56. She is *happy to have found* such a nice place to live in.
57. I was *lucky to have been given* the job.
58. She saw Mother Clare three times, and seemed *pleased to have done so*.
59. And in spite of all, I am *proud to have served* her.
60. I am very *sorry to have stayed* so long.
61. Ralph walked in the rear, *thankful to have escaped* responsibility for a time.

3.1.2. Od poveće skupine pridjeva koji se predikativno javljaju s pridlogom of + imenica (zamjenica) + obični infinitiv (usp. Hornby 1954: 138), mi smo upotrebu infinitiva perfekta našli samo s pridjevima *foolish* (62.a) i *shocking* (63.a). Mala čestota javljanja infinitiva perfekta može se vjerojatno pripisati činjenici što je obični infinitiv većinom dovoljan da označi prijevremenost radnje, a takav infinitiv mogao bi zapravo uspješno zamijeniti infinitiv perfekta i u oba naša primjera (62.b). Za razliku od konstrukcija u 3.1.1., s tim pridjevima javlja se anticipativno *it* u ulozi subjekta, a preoblikovanje infinitiva perfekta u finitnu *that*-klauzu (62.c) nije gramatički potpuno prihvatljivo. Osim toga, te dvije prividno istovjetne konstrukcije i međusobno se razlikuju po tome što je samo kod pridjeva *foolish* (62.d) prijedložki skup moguće preoblikovati u subjekt finitnog glagolskog oblika, dok to kod pridjeva *shocking* (63.b), zbog njegovih drukčijih gramatičko-semantičkih obilježja, nije slučaj.

62. a) It was *foolish of him to have had* that second pint.
 b) It was *foolish of him to have* that second pint.
 c) ?It was *foolish of him that he had had* that second pint.
 d) *He was foolish to have had* that second pint.
63. a) It is *shocking of me not to have done* it earlier.
 b) *I am *shocking not to have done* it earlier.

3.1.3. Infinitiv perfekta nalazimo i uz pridjeve koji izražavaju različita fizička i duševna svojstva kad se javljaju u kombinaciji s riječima *enough* i *too*. Ovamo spadaju takvi pridjevi kao što su *clever* (64.a), *large* (65), *old* (66), *small* (67) i sl. U takvim slučajevima odnos infinitivske radnje i pridjeva obično je obrnut nego kod pridjeva u 3.1.1. Izvršenje ili (ne)mogućnost izvršenja infinitivske radnje, naime, zapravo je posljedica stupnja određenog svojstva iskazana pridjevom, pa je značenje takvog infinitiva zato veoma blisko značenju posljedične klauze (64.b). Uz to valja još dodati da poslije pridjeva koji su modificirani s *enough* i *too* zavisna *that*-klauza, čini se, nije gramatički prihvatljiva (64.c) i da poslije pridjeva kome prethodi *too* infinitiv perfekta obično ima imaginarno značenje (67), a

poslije pridjeva koji se javlja s *enough* značenje infinitiva perfekta, zavisno od danog konteksta, može biti i imaginarno (64.a) i realno (66).

64. a) He was *clever enough to have been* a doctor.
b) He was so clever that he could have been a doctor.
c)?*He was clever enough that he could have been a doctor.
65. The hole in his chest looked hardly *large enough to have let out* all that had animated him.
66. He was *old enough*, twelve years and a few months, *to have lost* the prominent tummy of childhood; and not yet old enough for adolescence to have made him awkward.
67. The turrets were far *too small ever to have been* much use as turrets.

3.1.4. Postoji također mala skupina pridjeva kojima se iskazuje vjerojatnoća da se radnja izražena infinitivom perfekta izvršila. Ovdje spadaju pridjevi *certain* (68.a), *likely* (69) i *sure* (70), a u sva tri slučaja, kao u primjeru (68.b), konstrukcije s infinitivom perfekta moguće je preoblikovati u istoznačne finitne konstrukcije¹⁷ s anticipativnim *it*.

68. a) He is *certain to have smoked* a pipe.
b) It is certain that he has smoked a pipe.
69. He is not *likely to have improved* Hippolytus.
70. He is *sure to have kept* his promise.

Zanimljivo je, međutim, zapaziti da od niječnih oblika ovih pridjeva načinjenih pomoću predmetka *un-* samo *unlikely* (71.a) zadržava mogućnost upotrebe s infinitivom perfekta, dok za pridjeve *unsure* i *uncertain* (71.b) takva mogućnost ne postoji.

71. a) But Droeshout is *unlikely to have had* personal knowledge of the poet.
b)*But Droeshout is *uncertain/unsure to have had* personal knowledge of the poet.

3.2. U slučajevima kada subjekt finitnog glagolskog oblika nije ujedno i subjekt infinitiva, iza pridjeva je moguće naznačiti vršitelja infinitivske radnje na taj način da se tu umetne *for* + imenica (zamjenica), pa onda imamo posla s tzv. *for* + *akuzativ* + *infinitiv* konstrukcijom. S infinitivom perfekta ta se konstrukcija također mnogo rjeđe sreće od odgovarajućih konstrukcija s običnim infinitivom. U svom materijalu mi smo takvu upotrebu infinitiva perfekta zabilježili samo s pridjevima *essential* (72), *great* (73), *natural* (74), *old* (66), *silly* (75) i *unusual* (76), mada je upotreba takve konstrukcije i s nekim drugim pridjevima, osobito onima koji se javljaju s anticipativnim *it*, nesumnjivo moguća i gramatički prihvatljiva. Ipak, veoma mali broj ostvarivanja takvih konstrukcija upućuje na činjenicu da izvorni govornik engleskog jezika mnogo radije poseže za odgovarajućim finitnim klauzama¹⁸, koje mu u ovakvim slučajevima redovito stoje na raspolaganju.

¹⁷ Umjesto pridjeva *certain* i *sure* mogu se također upotrijebiti i semantički bliske konstrukcije s priloškim oblicima *certainly* i *surely*. Poblíže o tome v. Greenbaum 1969: 96.

¹⁸ O vrstama zavisnih klauza koje se javljaju uz pojedine predikativne pridjeve usp. Quirk et al. 1972: 823—826.

72. It is by no means *essential* for the student to have used the first book in order to benefit from the second.
73. It is *great* for us all to have arrived.
74. It was *natural* for John to have replied in that way.
75. It seemed so *silly* for Bonello to have decided to be taken prisoner.
76. It is *unusual* for John to have made himself ill.

4. Isto kao i kod običnog infinitiva, upotreba infinitiva perfekta također je moguća i nezavisno od bilo kojeg drugog segmenta rečenice, iako se može reći da je takva upotreba izuzetna i da mahom pripada pisanom izrazu. Nezavisna upotreba infinitiva perfekta obično se očituje u dvjema situacijama: u funkciji subjekta i u uskličnim rečenicama.

4.1.1. Poslije infinitiva perfekta koji se upotrebljava u ulozi subjekta (77.a) obično se nalazi oblik glagola *be*, a takve konstrukcije razlikuju se od sličnih konstrukcija s običnim infinitivom po tome što infinitiv perfekta nedvosmisleno označava da njegova radnja prethodi radnji izraženoj određenim glagolskim oblikom. Uz to, zbog opće prirode infinitivskog značenja, takav infinitiv ne upućuje eksplicitno na vršitelja radnje, ali se on redovito može razabrati iz konteksta. Infinitiv perfekta u ulozi subjekta obično je istoznačan sa subjekatskom *that*-klauzom (77.b) ili s konstrukcijom *fact* + *that*-klauza (77.c).

77. a) *To have lived* for so many years against such a background was excuse enough for any crime.
- b) *That he had lived* for so many years against such a background was excuse enough for any crime.
- c) *The fact that he had lived* for so many years against such a background was excuse enough for any crime.

4.1.2. Infinitiv perfekta također može funkcionirati kao subjekt u konstrukcijama koje su značenjski znatno drukčije od onih u 4.1.1. Takav infinitiv perfekta (78.a, 79) može se, naime, zamijeniti kondicionalnom klauzom (78.b) bez osjetne promjene značenja (usp. Jespersen 1909—1949: IV, 141), osim činjenice što vršilac glagolske radnje biva u tom slučaju i formalno izražen.

78. a) *To have seduced Toby* would have been crude.
- b) *If he had seduced Toby* it would have been crude.
79. Moreover, *to have included* all the important writers throughout the world who have begun writing in English in the last thirty years would have too greatly enlarged the scope originally intended.

4.2. Infinitiv perfekta ponekad se javlja i poslije uskličnog izraza *what* (a) + imenica (80.a) ili, čak, bez ikakva prethodnog izričaja (81). Takva upotreba infinitiva perfekta, o kojoj se može naći više podataka na drugom mjestu (Raevs'ka 1970: 116—118), prilično je rijetka, budući da je poslije uskličnog *what* obični infinitiv (80.b) većinom sasvim dovoljan.

80. a) Oh, *what a loathsome thing to have done!*
- b) Oh, *what a loathsome thing to do!*
81. *To have thought* it, *to have dreamed* it, yes — but *to have done* it!

5.1. Izneseni podaci o najvažnijim konstrukcijama s infinitivom perfekta bez modalnog glagola upućuju na činjenicu da se infinitiv perfekta najčešće upotrebljava s onim leksičkim elementima koji izražavaju različite stavove govornika prema ostvarenosti infinitivske radnje, pa u tom

smislu zapravo postoji stanovita semantička veza između konstrukcija u kojima se infinitiv perfekta upotrebljava s modalnim glagolom i većine konstrukcija u kojima se on upotrebljava bez modalnog glagola. Isto kao i obični infinitiv, infinitiv perfekta najviše se upotrebljava s glagolskim riječima, no zbog opće sklonosti da se pridružuje glagolima s modalnom nijansom u značenju i zbog okrenutosti njegove radnje prema prošlosti — mada ti činitelji sigurno nisu i jedini — upotreba infinitiva perfekta mnogo je ograničenija od upotrebe običnog infinitiva i ostvaruje se s razmjerno malim brojem glagola. Pitanje upotrebe infinitiva perfekta prema upotrebi običnog infinitiva nije, međutim, u našem članku posebice razmotreno, iako je ono nesumnjivo dovoljno zanimljivo i s lingvističkog i s pedagoškog stajališta.

5.2. Iako se infinitiv perfekta bez modalnog glagola u suvremenom engleskom jeziku upotrebljava prilično rijetko, kao povremena alternativa zavisnim klauzama, konstrukcije *seem / appear + infinitiv perfekta i glagol u pasivu + infinitiv perfekta* po svojoj proširenosti i komunikacijskoj važnosti mogu se smatrati ravnopravnim s odgovarajućim finitnim konstrukcijama. Prva od njih sreće se u svim stilovima engleskog jezika, dok je druga pretežno svojstvena jeziku izvještavanja. Objema konstrukcijama, nedvojbeno, treba posvetiti odgovarajuću pažnju i na srednjem i na naprednom stupnju učenja. Sa stajališta izvornog govornika hrvatskog ili srpskog jezika vjerojatno ih je najprikladnije objašnjavati dovodenjem u vezu s istoznačnim finitnim konstrukcijama. No budući da se s glagolom u pasivu često javljaju teškoće semantičke prirode, ne bi trebalo potcjenjivati ni prijevodne vježbe, koje u ovakvim slučajevima mogu biti veoma korisne.

5.3. Ostale konstrukcije, po svemu sudeći, dovoljno je obraditi informativno, i to tek na vrlo naprednom stupnju učenja, pri razmatranju stilističke razine jezika. Nešto veću pažnju, ipak, trebalo bi posvetiti nekim komunikacijski važnijim konstrukcijama iz skupine *pridjev + infinitiv perfekta*, npr. upotrebi infinitiva perfekta s pridjevima *glad* i *sorry* pri izražavanju radosti i pri ispričavanju.

LITERATURA

- Gordon i Krilova 1973. — E. M. Gordon and I. P. Krilova, *The English Verbals, Meždunarodne otnošenija, Moskva, 1973.*
- Greenbaum 1969. — S. Greenbaum, *Studies in English Adverbial Usage*, Longmans, London, 1969.
- Hornby 1954. — A. S. Hornby, *A Guide to Patterns and Usage in English*, Oxford University Press, London, 1954.
- Jespersen 1909—1949. — O. Jespersen, *A Modern English Grammar on Historical Principles*, Ejnar Munksgaard, Copenhagen, 1909—1949. Reprinted by George Allen & Unwin Ltd., London, 1965. Parts III, IV and V.
- Joos 1964. — M. Joos, *The English Verb: Form and Meanings*, The University of Wisconsin Press, Madison and Milwaukee, 1964.
- Kalogjera 1970. — D. Kalogjera, »Ten English Modals and Their Equivalents in Serbo-Croatian«, in R. Filipović (ed.), *YSCECP, Reports 3*, Institute of Linguistics, Zagreb, 1970, pp. 62—87.
- Leech 1971. — G. N. Leech, *Meaning and the English Verb*, Longmans, London, 1971.
- Long 1961. — R. B. Long, *The Sentence and Its Parts: A Grammar of Contemporary English*, The University of Chicago Press, Chicago and London, 1961.

- Palmer 1965. — F. R. Palmer, *A Linguistic Study of the English Verb*, Longmans, London, 1965.
- Quirk *et al.* 1972. — R. Quirk, S. Greenbaum, G. Leech and J. Svartvik, *A Grammar of Contemporary English*, Longmans, London, 1972.
- Raevs'ka 1970. — N. M. Raevs'ka, *Present-Day English Syntax*, Višća škola, Kiev, 1970.
- Scheurweghs 1959. — G. Scheurweghs, *Present-Day English Syntax*, Longmans, London, 1959.
- Schibsbye 1965. — K. Schibsbye, *A Modern English Grammar*, Oxford University Press, London, 1965.
- Thomson i Martinet 1969. — A. J. Thomson and A. V. Martinet, *A Practical English Grammar*, 2nd edition, Oxford University Press, London, 1969.
- Zandvoort 1957. — R. W. Zandvoort, *A Handbook of English Grammar*, Longmans, London, 1957.

Natalija Radošević

PROUČAVANJE POJAVA INTERFERENCIJE U NASTAVI RUSKOG JEZIKA*

U naše doba opšteg napretka, kad padaju barijere između pojedinih disciplina, nastavnik stranog jezika mogao bi s mnogo više svesnosti prilaziti svom poslu. Pažljivo posmatrajući reakcije svojih učenika u procesu nastave, mogao bi u svoje metodске postupke unositi stvaralačke elemente koristeći nova saznanja o pojavama interferencije. Sudar dveju različitih struktura stvara »klizava mesta«. Odlike stranog i maternjeg jezika koje se oštro razlikuju mešaju se i jedna na drugu utiču dajući umesto pravilnog oblika nešto treće. Da bismo predupredili takvu čestu, ponekad potencijalno svima zajedničku grešku, treba da otkrijemo uzrok njenog upornog javljanja. Na primer, odsustvo pomoćnog glagola u ruskom obliku sadašnjeg vremena rađa kod nas niz tipičnih nepravilnosti u strukturi ruske upitne i odrične rečenice.

Kad uhvatimo končić onde gde se on stalno kida, klube će se lako odmotavati. Uzroci jedne pojave objašnjavaju javljanje druge, otkrivaju našem pogledu manifestacije koje su za nas dosad bile nevidljive. Skriveni fenomeni procesa usvajanja stranog jezika kolektivnim zalaganjem postali bi dostupni našem posmatranju, a to je put ka pravilno organizovanoj uspešnoj nastavi.

Što možemo da konstatujemo posmatrajući i proučavajući pojave interferencije pri učenju ruskog jezika u našoj govornoj sredini?

1. Pre svega — mehanički karakter moždanih, a prema tome i jezičkih procesa. Izvesne deformacije ruskih konstrukcija nastaju automatski. O tome svedoči visoka frekvencija nekih naših grešaka u ruskom jeziku i snaga kojom se javljaju pogrešne reakcije u jezičkom ponašanju karakterističnom za našu govornu sredinu. Takva »klizava mesta«, koja vode zakonitim defor-

* Predavanje održano na Sastanku slavista u Beogradu, 26. 1. 1974.